

Andrej Ivanuša

BANKA – DVA SODA IN PLOH

Banka za vse poštenega bankirja Amadea Gianninija.

Revija Denar, september 2016 – rubrika: ZANIMIVOSTI

Kakor toliko drugih prebivalcev San Francisca in okolice je tudi Amadea Pietra Gianninija ob zori 18. aprila 1906 iz postelje stresel močan potres. Tisti, veliki in največji, ki je mesto ob pacifiški obali ZDA v nekaj minutah spremenil v kup ruševin. Bil je pravi čudež, da tudi njemu ni kaj padlo na glavo in ga pokopalo pod seboj. Hitro se je oblekel, pohitel k sosedu Giobatti Cepolliniju, ki je imel smetarsko/prevozniško podjetje in si sposodil manjši tovorni voz, ki ga je običajno vlekel konj. Z vso silo ga je sam potiskal proti mestu. Tekel je, kolikor je mogel, se izogibal ruševinam in pretresenim someščanom. Ves zadihan se je ustavil pred majhnim lokalom, kjer je še vedno visel napis »Bank of Italy«. Z golimi rokami je prestavljal ruševine, saj je želel čim prej priti do trezorja, kjer je bilo za 2 milijona dolarjev vrednosti v zlatu, kovancih in papirjih.

UČNA LETA MALEGA AMADEA

Amadeo se je rodil leta 1870 v mestu San Jose v Kaliforniji. Bil je sin imigranta iz Genove v Italiji. Njegov oče je bil kmet. Mali Amadeo je bil s sedmimi leti priča spora med njegovim očetom in delavcem zaposlenim na farmi. Sprla sta se zaradi enega samega dolarja. Delavec je po sporu odšel domov, a se je kmalu vrnil in pred dečkom očeta ustrelil.

Njegova mati se je leto dni kasneje poročila z lokalnim poslovnežem Lorenzom Scateno, ki je hitro spoznal, da je Amadeo iznajdljiv in zelo inteligenčen fant. S 14 leti je zapustil šolo in pričel delati v pisarni svojega očeta. Bil je tako dober, da ga je z 19-timi leti vzel za poslovnega partnerja, ko je poslovanje preselil v San Francisco. Podjetje je hitro rastlo in prinašalo velike dobičke. Vendar je bil Amadeo zelo nezadovoljen, kako je podjetje ravnalo s svojimi delavci. Zato je pri 31-tih prodal polovico svojega deleža zaposlenim in se upokojil.

Ampak ni bil dolgo v penziji. V poslovnih krogih je bil znan kot pošten in deloven poslovnež. Tako so ga prosili, da se pridruži upravnemu odboru Columbus Savings & Loan Society. To je bila srednje velika banka v okrožju North Beach, ki je bil italijanski del mesta San Francisco. Strinjal se je. Takoj je predstavil svoj program dela, kjer je predlagal, da bi banka denar posojala tudi navadnim delavcem in majhnim obrtnikom. To je bilo nekaj novega, saj so v tistem času banke denar posojale le vele-industrialcem in bogatašem. A je bil v upravnem odboru soglasno zavržen. Zato je iz upravnega odbora izstopil.

BANKA ZA VSE

A ta ideja mu ni dala miru. Leta 1904 si je pri očetu sposodil 150.000\$ in skupaj z desetimi prijatelji ustanovil Bank of Italy. V lokalni kletki, kjer je bila v eni polovici prodajalna tobaka in v drugi majhen bar ter je bil točno nasproti sedeža Columbus Savings & Loan Society, je odprl bančno poslovalnico. V prvem nadstropju, kjer je bilo sicer stanovanje, je uredil bančne poslovne prostore. V kleti je ojačal zidove, namestil težka železna vrata in tako klet spremenil v bančni trezor. Natakarnja v baru je zaposlil kot svojega prvega uslužbenca.

Bank of Italy je takoj začela posojati denar »malemu človeku«. Bila je prva banka, ki je odobraval kredite za nakup avtomobila, pohištva ali stanovanja. Amadeo je svojo banko oglaševal tako, da je osebno hodil od hiše do hiše in pritiskal na zvonce. Ustavljaj je ljudi na

ulici in jim natanko pojasnjeval, kaj banka počne. Posojila je temeljil na poštenju ljudi, saj delavci niso imeli bogastva, ki bi ga zastavili za svoje posojilo. Posojilo so vračali, ko so zmogli. A vrnilo so ga praktično vsi!

*Prva bančna poslovalnica Bank of Italy v San Franciscu, ki si je prostor delila s prodajalno tobaka.
(Vir: ItaloAmericano.com)*

Tradicionalni bankirji so bili zgroženi. Menili so, da je to neetično za bankarski poklic in bo ves posel omadeževal s svojim načinom. Njihova reakcija je bila silovita. Na vsak način so skušali najti kakršnokoli napako v njegovem poslovanju. Finančne kontrole v mali poslovalnici so se vrstile kar naprej. Vendar je Amadeo uspešno odbil vse napade in vrednost banke je naraščala. Njegov »doma narejen« trezor je počasi pokal po šivih. Morda bi tradicionalistom uspelo ustaviti poslovanje nove banke, a je prej posegla vmes narava z velikim potresom v San Franciscu in zgodba se je spremenila.

NAUK VELIKEGA POTRESA

Zgodaj dopoldan v dnevu, ko se je zgodil potres v San Franciscu, je Amadeo Giannini nekako uspel privleči transportni voz pred svoj lokal. Napis je še visel nad vrati, vendar je bila polovica stavbe porušena. Amadeo se je s težavo prebijal skozi ruševine in uspel odkopati dostop v klet. Ta je ostala cela in tudi vsebina trezorja je ostala nedotaknjena. Hitro je iz trezorja na voz prenesel njegovo vsebino. Zlato, kovanci in vrednostni papirji so bili v vrednosti 2 milijona dolarjev, kar bi bilo danes vredno nekje okrog 55 milijonov dolarjev! Iz sosednje prodajalne zelenjave je prinesel nekaj zabojev zelenjave in jih postavil čez zaklad. V bližini je našel posteljno ležišče in vse skupaj prekril še z njim. Potem se je počasi vrnil domov.

A že med vračanjem domov je pričel razmišljati o tem, da bodo ljudje potrebovali denar za obnovo svojih domov. Tudi gradbeni material bo za vse to nujno potreben. Nekaj dni kasneje, je ugotovil, da so vse banke zaprte, ker so se bankirji bali za svoj denar in so menili, da bodo tako najlažje zadržali vrednost svojih podjetij. Banke so bile zaprte kar nekaj tednov in veliko ljudi ni moglo priti do svojega denarja, ki pa so ga krvavo potrebovali, da bi povrnili svoje življenje nazaj na stare tirnice. Amadeo je zato naredil zanimivo potezo.

V pristaniških dokih je našel manjše neporušeno skladišče. Vanj je spravil vrednosti iz svojega voza/trezorja. Pred vrata je postavil dva soda in ploh. Na opeko je z ogljem napisal »Bank of Italy« in delovni čas ter pričel posojati denar le na zaupanje ali kot je sam dejal »na obraz in podpis«. Prav tako je organiziral nakupe gradbenega materiala po vsej pacifiški obali in poleg denarja »posojal« gradbeni les in opeko. Ker mu je sosed Giobatta Cepollini posodil

voz, mu je obljubil, da mu bo za protiuslugo zaposlil sina. To je tudi storil in mladenič je v »leseni« banki začel pomagati Amadeu.

Amadeo Pietro Giannini ob svojem 50-tem rojstnem dnevu leta 1920, na spominski znamki ZDA leta 1973 in na naslovnici revije Time leta 1998.

Potres v San Franciscu je imel magnitudo 7,7-8,25 in je porušil 80% mesta. Mrtvih je bilo 3.000 ljudi. Od 410.000 prebivalcev mesta, je 200.000 do 300.000 ljudi ostalo brez doma zaradi potresa in požarov, ki so sledili. Amadeo je s svojo potezo zagotovo pripomogel, da se je mesto po potresu hitreje obnovilo.

A ne le to. Glas o njegovem dejanju se je raznesel po vsem zahodnem delu ZDA in od drugod so pričeli prihajati ljudje po denar k njemu. Prav tako je ta poteza navdušila nekatere podjetnike, da so mu zaupali svoj denar. Amadeo je pričel razmišljati, da bi bilo dobro, če bi se približal ljudem v drugih mestih in bi morda odprl bančne poslovalnice tudi pri njih. Idejo je podkrepilo še razmišljanje, da bi lahko tako razpršil tveganje ob naravnih nesrečah. Namreč, do tistega časa so vse banke na svetu imele le eno bančno poslovalnico, ki je bila v isti stavbi kot uprava banke in kjer je bil njen trezor.

PRVA BANKA Z BANČNIMI POSLOVALNICAMI

Leta 1919 je ustanovil Bancitaly Corp. in pričel z ustanavljanjem poslovalnic/podružnic po vsej Kaliforniji. Še vedno je bil edini, ki je posojal denar delavcem. Bank of Italy je do leta 1924 postala tretja največja banka v ZDA. Leta 1928 je bila ustanovljena TransAmerica Corp., ki je bila delniška družba in je nudila tudi druge finančne usluge. Povezana je bila z nekaterimi prekomorskimi bankami in za njih vršila določene usluge. Višek pa je dosegel, ko je istega leta kupil Bank of America iz New Yorka. Bank of Italy in Bank of America je združil ter zadržal ime slednje. Takrat je imel že več kakor 100 poslovalnic po vseh ZDA. Za direktorja banke je postavil sina svojega prijatelja Cepollinija, ki mu je pomagal v »leseni« banki. Ko je Amadeo leta 1949 umrl, je bila Bank of America največja banka v ZDA.

Njegov model poslovanja je bil najbolj uspešen tudi v času velike ameriške gospodarske krize. Kljub temu, da veliko ljudi ni imelo dela, jim je posojal denar na zaupanje. Sam je dejal, da je takrat le s stiskom roke posodil denar 1906 osebam in da so vsi v roku dveh let po krizi denar vrnili.

Seveda pa se ni ustavil le pri bančništvu. Kot uspešen poslovnež je denar vlagal v različne projekte in za mnoge sploh ni zahteval poplačila. Največ je vlagal na področju pridelave vina v Kaliforniji in v filmsko industrijo. Odobril je 2 milijonsko posojilo Waltu Disneyu, da je lahko posnel risanko Sneguljčica in sedem palčkov (prva celovečerna risanka). Kupil je obveznice za gradnjo mostu Goldengate v San Franciscu. V Italiji je pomagal k ponovni izgradnji Fiatovih tovarn po drugi svetovni vojni. A spisek je še mnogo daljši.

Amadeo Pietro Giannini je umrl v starosti 79. let. Vsi so menili, da je bajno bogat, a na zapuščinski razpravi so ugotovili, da je njegovo osebno bogastvo vredno le okrog pol milijona

dolarjev. Vse je že za življenja razdelil med dobrodne organizacije. Plače si že leta ni več izplačeval. Nekoč je prejel dodatni bonus v višini 1,5 milijona dolarjev, ki ga je takoj podaril Kalifornijski univerzi. Ob tej priložnosti je rekel:

»Slo po denarju je slaba stvar. Sam nikoli nisem imel te težave.« In še:

»Nikoli si nisem želel postati bajno bogat. Kajti noben bogataš ne kontrolira bogastva, temveč bogastvo kontrolira njega.«

Leta 1946 je Frank Capra posnel film *It's a Wonderful Life* (Življenje je lepo), kjer govori o bankirju Georgu Baileyu, ki ustanovi banko. V bistvu je v tem filmu rahlo idealistično prikazal življenje Amadea Pietra Gianninija. Njegovo osebnost je uporabil še za prikaz bankirja v filmu *American Madness* (Ameriška norost), ki je bil posnet leta 1932.